

Міністерство освіти і науки України
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут неперервної освіти
Кафедра управління професійною освітою

ДИПЛОМНА РОБОТА

здобувача другого (магістерського) ступеня вищої освіти
на тему:

«МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ОСВІТИ»

Виконала:
магістрант спеціальності
073 «Менеджмент»
(Управління закладами освіти)
Савка Галина Володимирівна
Науковий керівник:
доктор педагогічних наук,
професор
Войтович Ігор Станіславович

Національна шкала _____
Кількість балів _____ Оцінка ECTS _____

Члени комісії _____

Київ-2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	5
1.1. Сутнісний аспект основних понять проблеми дослідження	5
1.2. Розвиток системи моніторингу якості освіти в Україні.....	11
1.3 Види та функції моніторингу якості освіти у закладах вищої освіти України.....	14
Висновки до розділу 1.....	18
РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	19
2.1. Етапи моніторингових досліджень.....	19
2.2. Моніторингові дослідження щодо зовнішнього забезпечення якості вищої освіти.....	22
2.3. Система внутрішнього забезпечення якості вищої освіти... ..	26
2.4. Рейтингова система в моніторингових дослідженнях.....	31
Висновки до розділу 2.....	42
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	43
3.1. Пріоритетні напрямки державної політики в галузі освіти... ..	43
3.2. Управління якістю вищої освіти.....	46
Висновки до розділу 3.....	50
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток суспільства потребує підготовки конкурентоздатних фахівців, які зможуть реалізуватися в умовах економічних та соціальних реформ. В даному контексті актуальності набуває питання підвищення якості вищої освіти в нашій країні з урахуванням вимог стейкхолдерів. Якість освіти регламентується її моніторингом щодо відповідності наявним стандартам освіти та прогнозуванням перспективних шляхів її розвитку в умовах ефективних управлінських рішень.

Питання моніторингу якості освіти розглянуто в працях Д.М. Бодненко [3], І.Є. Булах [5], В.О. Зінченко [13], К.Л. Крутій [17], Т.О. Лукіної [22], І.Є.Макаренко [25], Сергієнко В.П. [44], Н.Л. Пастухової [32], В.М.Приходько [35], О.В. Черної [54] та інші.

Незважаючи на значні дослідження щодо моніторингу якості освіти в закладах вищої освіти України залишається недостатньо вивченим питання теоретичних підходів щодо моніторингу якості освіти та реформування освітнього процесу з урахуванням цих підходів. Окреслені проблемні питання і зумовили вибір теми кваліфікаційного дослідження «Моніторинг якості освіти»

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати особливості моніторингу якості освіти у закладах вищої освіти та дослідити перспективи управління якістю.

Завдання дослідження:

1. Дослідити сутнісний аспект основних понять з проблеми дослідження.
2. Проаналізувати стан розвитку системи моніторингу якості освіти у закладах вищої освіти України.
3. Охарактеризувати види та функції моніторингу якості освіти у закладах вищої освіти.
4. Обґрунтувати етапи проведення моніторингових досліджень.
5. Дослідити особливості системи зовнішнього забезпечення якості

освіти.

6. Вивчити можливості внутрішньої система забезпечення якості вищої освіти.

7. Дослідити значення рейтингових систем в моніторингових дослідженнях.

8. Розглянути перспективні шляхи управління якістю вищої освіти.

Об'єкт дослідження – освітній процес в закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – система моніторингу якості освіти у закладах вищої освіти України, на прикладі Національного авіаційного університету.

Методи дослідження: аналіз наукової та психолого-педагогічної літератури щодо вивчення проблеми дослідження та виокремлення факторів вирішення проблеми підвищення якості освіти; систематизація наукових досліджень з метою обґрунтування теоретичних підходів розвитку моніторингу якості освіти у закладах вищої освіти України; сутнісний аналіз понять з проблеми дослідження для уточнення їх змісту; узагальнення рекомендацій щодо перспективи розвитку та вдосконалення моніторингу якості освіти.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вперше:

- систематизовано підходи щодо моніторингу якості освіти в Україні;
- удосконалено структуру моніторингу якості освіти.

Подальшого розвитку набули питання щодо вивчення структури моніторингу якості освіти у закордонних вузах.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що результати можуть бути використані в процесі організації моніторингу якості освіти у закладах вищої освіти України.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів та висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг роботи становить 59 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТИ

1.1. Сутнісний аспект основних понять проблеми дослідження

В контексті нашого дослідження доцільно спочатку розглянути поняття «якість вищої освіти», яке є дискусійним питанням щодо сучасного розвитку вищої освіти в Україні.

Як зазначає Ю. Сухарніков, модернізація вищої освіти України щодо підвищення її якості полягає в оновленні національної освітньої системи шляхом врахування українських традицій та світового досвіду в контексті забезпечення навчання впродовж життя [50].

Досить довгий період часу якість вищої освіти в нашій країні визначалася державними органами влади та управління, які регламентували певні вимоги до підготовки фахівця з вищою освітою. Наразі актуальності набувають суспільні інтереси щодо підготовки конкурентоздатного фахівця, який зможе реалізуватися в умовах реформування всіх сфер суспільства. Виникає необхідність врахування потреб та вимог стейкхолдерів щодо формулювання професійних компетентностей підготовки певного фахівця, який зможе бути конкурентним на ринку праці.

Забезпечення якості вищої освіти є важливим завдання діяльності закладів вищої освіти України. Тому розуміння поняття «якість освіти» дозволить усвідомити основні проблеми закладів вищої освіти.

На думку, Т.О. Лукіної якість освіти регламентує принципи розвитку освіти даного періоду і змінюється відповідно до вимог суспільства [22].

О.І. Ляшенко розглядає поняття «якість освіти» як певну відповідність процесу та результату освітньої діяльності визначеним у стандартах освіти цілям підготовки певного фахівця [24].

Тоді, як І.Є. Булах вважає, що якість освіти є певною характеристикою освітнього процесу, яка спрямована на формування професійної

компетентності фахівця визначеної спеціальності та задовольняє потреби суспільства до кваліфікації даного фахівця [5].

В той же час, С.Д. Некрасов відмічає, що якість освіти, безперечно, що складається з певних якісних характеристик освітнього процесу, але є системою, що забезпечує комплексну підготовку фахівця [30].

В Законі України «Про вищу освіту» [11] подано визначення поняття «якість вищої освіти», як «відповідність освітньої діяльності та результатів навчання здобувачів вищої освіти вимогам стандартів вищої освіти та потребам суспільства щодо підготовки певних фахівців, що гарантується систематичним здійсненням внутрішнього та зовнішнього контролю забезпечення якості».

Фахівці вказують, що якість вищої освіти є поняттям різнобічним та поєднує в собі реалізацію всіх компонентів освітнього процесу і формування визначених освітньою програмою результатів навчання, які задовольняють потреби, як споживачів освітніх послуг, так і роботодавців [13].

Підтримуємо думку О.Є.Кулик, що якість освіти характеризує рівень задоволення особистості освітніми послугами [18], тобто слід впроваджувати в закладах вищої освіти студентоцентровану модель навчання. Дана модель ґрунтується на таких цілях:

- глибокі знання, що створюють можливості для особистості швидко адаптуватися до змін у суспільстві;
- ґрунтовні базові уміння та компетентності, що стимулюють потребу особистості до постійного саморозвитку та самовдосконалення;
- високе уміння вчитися та організовувати свою діяльність, що сприяє здатності ефективно діяти в нових умовах;
- сформованість досвіду щодо використання набутих компетенцій для вирішення нестандартних завдань;
- вміння та досвід щодо вибору власної позиції та здатність реалізувати своє право у суспільстві;

– повага до основних правил поведінки в суспільстві, що забезпечують ефективну співпрацю [26].

Введення студентоцентрованої моделі навчання в освітній процес закладів вищої освіти є важливим завданням Закону України «Про вищу освіту», що передбачає заохочення здобувачів вищої освіти до активної освітньої діяльності; створення умов в закладі вищої освіти для задоволення особистісних потреб здобувачів вищої освіти та організацію освітнього процесу на засадах поваги та взаєморозуміння між усіма учасниками освітнього процесу [11].

Наразі спостерігається зміна відношення молоді до отримання вищої освіти, більшість вступників вказують, що їхніми мотивами до вступу у заклад вищої освіти було бажання отримати диплом про вищу освіту, яке спровоковане впливом батьків. Тому завданням закладу вищої освіти є пропагування важливості отримання вищої освіти для успішної реалізації в суспільстві. Для цього потрібно врахувати інтереси споживачів вищої освіти та удосконалювати освітній процес відповідно цих вимог, тобто слід підвищувати якість освіти з урахуванням національних потреб та потреб світових ринків праці.

Безперечно, що існує бажання української освітянської спільноти долучитися до європейського освітнього простору, а це потребує впровадження в систему освіти України системи забезпечення якості вищої освіти, розроблення нових підходів до оцінювання результатів навчання фахівців, визначення структури якості вищої освіти.

О.В. Авраменко розглядаючи структуру якості вищої освіти виділяє такі її компоненти:

- якість освітнього процесу в закладах вищої освіти як результат освітньої діяльності;
- якість наявних освітніх програм, підручників, навчально-методичних посібників;
- якість кваліфікації професорсько-викладацького складу;

- якість матеріально-технічного забезпечення;
- якість здібностей та особистісних рис здобувачів вищої освіти;
- якість управлінської діяльності держави в галузі освіти;
- якість проведення внутрішнього та зовнішнього моніторингу якості вищої освіти в закладі [7].

Г.Бордовський теж відмічає складну структуру якості вищої освіти, яка складається з таких взаємопов'язаних складників:

- якість організаційно-управлінського забезпечення освітнього процесу;
- якість викладання навчального матеріалу професорсько-викладацьким складом;
- якість змісту навчання щодо підготовки певних фахівців;
- якість технології навчання, що застосовуються в освітньому процесі;
- якість результатів навчання[4].

Безперечно, що на якість вищої освіти та ефективну підготовку фахівця впливає сукупність певних чинників [45]:

- рівень освітньої підготовки вступників;
- рівень професійної компетентності науково-педагогічних працівників закладу вищої освіти;
- рівень наукової та освітньої діяльності науково-педагогічних працівників закладу вищої освіти;
- рівень організації освітнього процесу в закладі вищої освіти;
- врахування наукових досягнень у структуруванні змісту освітнього процесу;
- матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу;
- впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес закладу вищої освіти;
- рівень підготовки фахівця з гуманітарних дисциплін;
- рівень забезпечення змісту виховної діяльності;
- рівень організації та змістове наповнення самостійної роботи здобувачів вищої освіти;

- створення умов для мотивації здобувачів вищої освіти до освітньої діяльності;
- систематичний контролю знань, умінь та навичок здобувачів вищої освіти;
- створення умов для самовдосконалення всіх учасників освітнього процесу;
- оцінювання рівня підготовки здобувачів вищої освіти роботодавцями;
- ступінь відповідності освітньої програми вимогам стандартів вищої освіти;
- ступінь зв'язку закладу вищої освіти із роботодавцями та випускниками;
- створення умов для неперервного навчання.

Якість освіти слід розглядати більш ширше та забезпечувати його через зміст поняття «моніторинг якості освіти». Аналіз наукових та педагогічних джерел засвідчує різноманітність підходів щодо визначення даного поняття.

Зокрема, Г.В. Єльнікова та З.В. Рябова відмічають, що моніторинг якості вищої освіти варто розглядати, як систему систематичного спостереження за об'єктом та проведення поточного оцінювання досягнень цього об'єкта, і, відповідно, забезпечення ефективних умов його розвитку та удосконалення [10].

Грунтовним є визначення В.М. Приходька, який розглядає моніторинг якості вищої освіти, як інноваційну технологію функціонування освітньої діяльності у закладах вищої освіти, що спрямована на отримання високого результату шляхом прийняття ефективних управлінських рішень щодо контролю за якістю освіти та оцінювання досягнень, як науково-педагогічних працівників, так і здобувачів вищої освіти [35].

У «Сучасному словнику іншомовних слів» поняття «моніторинг» розглядається, як систематичний контроль за освітнім процесом з метою виявлення його відповідності сучасним національним вимогам [51].

Поділяємо думку О.В. Чорної, яка зазначає, що моніторинг якості вищої освіти слід розглядати як систематичне спостереження за освітнім процесом, що передбачає дотримання затверджених освітніх стандартів щодо формування освітніх програм підготовки фахівця за даною спеціальністю та коригування освітнього процесу з метою поліпшення якості вищої освіти [54].

Як зазначають фахівці, для моніторингу якості вищої освіти властиві певні риси:

- динамічність об'єктів моніторингу, які певною мірою залежать від впливів зовнішнього середовища;

- моніторинговий процес ґрунтується на систематичному спостереженні за об'єктом;

- проведення спостереження потребує правильного добору показників та критеріїв, які дозволять ефективно оцінити освітню діяльність закладу вищої освіти;

- результати проведеного моніторингу обов'язково використовуються для прогнозування шляхів розвитку об'єкта та розроблення способів щодо ефективної подальшої діяльності;

- конкретна система моніторингу зорієнтована на конкретного споживача [14].

Важливою метою моніторингу якості освіти у закладах вищої освіти України є створення умов для цілісного відображення всіх характеристик освітнього процесу та врахування результатів моніторингу під час коригування освітнього процесу відповідно до перспективних напрямків розвитку системи вищої освіти.

Безперечно, що систему моніторингу якості освіти у закладах вищої освіти варто розглядати як невід'ємну компоненту системи управління і забезпечення якості вищої освіти.

1.2. Розвиток системи моніторингу якості освіти в Україні

Розвиток системи моніторингу якості освіти в Україні пов'язаний із реформуванням вищої освіти в нашій країні.

У результаті приєднання до Болонського процесу наша держава зобов'язалася удосконалити систему вищої освіти. Відповідно розпочалися процедури оновлення та модернізація державних стандартів вищої освіти, розроблялися та впроваджувалися нові критерії щодо оцінювання ефективності вищої освіти з урахуванням систем оцінювання якості освіти країн Євросоюзу [38].

Звичайно, що заклади вищої освіти України повинні забезпечувати якість освіти відповідно до розроблених вимог стандартів вищої освіти. Державні стандарти вищої освіти регламентують вимоги до змісту підготовки здобувачів вищої освіти, обсягу кредитів ЄКТС та переліку сформованих загальних та фахових компетентностей, а також є документом, що визначає форми оцінювання відповідно до освітнього рівня підготовки здобувачів вищої освіти. Державні стандарти освіти розробляються для кожного освітнього рівня підготовки фахівців в межах конкретної спеціальності [12].

Досить довгий період основну відповідальність за моніторинг якості вищої освіти несли Міністерство освіти і науки України, Акредитаційна комісія України та Державна інспекція навчальних закладів [26].

Постановою Кабінету Міністрів України про «Порядок проведення моніторингу та оцінки якості освіти» визначено механізм проведення моніторингу та оцінювання якості освіти. Основними завданнями моніторингу та оцінювання якості вищої освіти було: отримання актуальної та достовірної інформації про якість вищої освіти; вивчення сучасного стану системи вищої освіти та прогнозування перспективних шляхів її розвитку; оцінювання стану системи вищої освіти України відповідно до освітніх завдань визначених нормативними документами; систематичне подання до

органів державної влади необхідних статистичних та аналітичних даних про якість вищої освіти. В Постанові зазначено, що моніторинг якості вищої освіти варто проводити на різних рівнях, а саме: локальному, регіональному та загальнодержавному. Міністерство освіти і науки України зобов'язане враховувати результати проведеного моніторингу під час удосконалення освітнього процесу в закладах вищої освіти [36].

Регламентуючим документом проведення моніторингу якості вищої освіти був наказ Державної інспекції навчальних закладів України «Про затвердження програм державного інспектування вищих навчальних закладів» [28]. Згідно даного Наказу було затверджено програми державного інспектування закладів вищої освіти за наступними напрямками:

- комплексна перевірка діяльності закладів вищої освіти;
- стан управлінської діяльності у закладах вищої освіти;
- перевірка дотримання закладами вищої освіти Ліцензійних умов надання освітніх послуг у сфері вищої освіти;
- якість підготовки здобувачів вищої освіти закладами вищої освіти України [28].

Наразі в Україні створено Єдину державну електронну базу освіти (ЄДЕБО) [40], що передбачає поетапного накопичення та розміщення певних даних про всіх учасників освітнього процесу.

Саме у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року визначено, що важливим завданням державної політики в галузі освіти є забезпечення моніторингу якості освіти [39].

Відповідно до цього, в нашій державі створено Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти [41], яке розпочало свою діяльність в лютому 2019 року. Агентство розробляє положення про акредитацію освітніх програм та аналізує якість освітньої діяльності закладів вищої освіти проводячи ліцензійну та акредитаційну експертизу наявних освітніх програм.

Аналізуючи наукову літературу бачимо, що поступово зростає інтерес

дослідників до проблем моніторингу якості вищої освіти. Варто відмітити наукові роботи таких вчених: І.М. Гордої, яка вивчала особливості методичного забезпечення моніторингу навчальних досягнень здобувачів вищої освіти з математики у вищих аграрних закладах [8]; В.О.Зінченко, що досліджувала моніторинг якості освітнього процесу у закладі вищої освіти [13], З.В.Рябової, яка займалася питаннями моніторингу розвитку навчальної діяльності учнів закладів загальної середньої освіти [43]; О.С. Кондур, що присвятила своє дисертаційне дослідження питанням професійної підготовки фахівців із забезпечення якості освіти [16]; Т.О. Лукіної, якою здійснено аналіз державного управління якістю освіти у закладах загальної середньої освіти [22, 23]; І.Є. Макаренко, що досліджувала дидактичні умови моніторингу якості освітнього процесу в старшій школі [25]; О.В. Чорної, яка вивчала систему моніторингу якості вищої освіти в Німеччині [54]; О.Г. Калініна, що досліджувала систему управління якістю вищої освіти в США [15] та інших.

Суттєві зміни в потребах роботодавців до якості підготовки фахівців з вищою освітою підкоригували управлінську діяльність закладів вищої освіти щодо змісту професійної підготовки, поєднання теоретичного навчання із практичною діяльністю, врахування внутрішніх та зовнішніх впливів на освітню діяльність, впровадженні інтерактивних технологій навчання, залучення здобувачів вищої освіти до науково-дослідної діяльності, забезпечення індивідуальної траєкторії навчання з урахуванням студентоцентрованого підходу до навчання тощо.

1.3. Види та функції моніторингу якості освіти у закладах вищої освіти України

Класифікація моніторингу якості дуже різноманітна. В залежності від того, хто ініціює та проводить моніторинг якості освіти розрізняють наступні його види [37]:

- зовнішній, що передбачає моніторинг якості освіти місцевому, регіональному, національному та міжнародному рівнях;

- внутрішній (локальний), що ґрунтується на моніторингу якості освіти на рівні закладу освіти.

За ієрархією виділяють наступні види моніторингу якості освіти у закладах вищої освіти [54]:

1. Міжнародний моніторинг, який існує в межах, наприклад, єдиного європейського освітнього простору, що розглядається як система рейтингу та забезпечення освітнього процесу відповідно до наявних міжнародних стандартів.

2. Національний моніторинг, який використовується в межах держави для забезпечення системи освіти, її розвитку та функціонування.

3. Регіональний моніторинг, що визначається як спосіб оцінювання ефективності системи освіти на певній території, наприклад, в межах області, що використовується як засіб прогнозування розвитку та удосконалення освітнього процесу в закладах освіти, а також контролю за реалізацією державної освітньої політики.

4. Місцевий моніторинг, який розглядають, як компонент регіонального моніторингу. Зазвичай, він застосовується в межах певних міст, де наявні заклади вищої освіти, для дослідження ефективності роботи цих закладів освіти та, за необхідності, коригування стратегії їх розвитку.

5. Локальний моніторинг, який поділяють на: загально університетський, факультетський, кафедральний, індивідуальний.

- загально університетський моніторинг, який ґрунтується на

підвищенні певного закладу вищої освіти на більш вищі рівні в рейтингу закладів вищої освіти України, проведення внутрішнього оцінювання діяльності факультетів, дослідження якості підготовки фахівців шляхом аналізу їх успішності, вивчення кількості праце влаштувань випускників за спеціальністю.

- факультетський моніторинг, що передбачає дослідження якості освітньої діяльності та оцінку роботи кафедр, вивчення відповідності компетентностей випускників вимогам освітньо-професійних програм, аналіз особистих досягнень здобувачів вищої освіти.

- кафедральний моніторинг, що ґрунтується на вивченні показників виконання навчальних планів і освітньо-професійних програм, дослідження успішності здобувачів вищої освіти та якості навчання, вивчення способів взаємодії між викладачами і здобувачами вищої освіти.

- індивідуальний моніторинг, що передбачає оцінювання досягнень науково-педагогічних працівників кафедр.

В залежності від призначення розрізняють такі види моніторингу якості освіти [42]:

- інформаційний моніторинг, який має на меті збирання та систематизацію даних, і відповідно, її поширення, але не аналізує інформацію на етапі її збирання;

- управлінський моніторинг, який ґрунтується на збиранні та узагальненні інформації про об'єкт з метою дослідження освітньої проблеми та формулювання пропозицій щодо прийняття конкретних управлінських рішень.

Моніторинг якості освіти характеризується певними функціональними ресурсами, що зумовлюється різноманітністю його дослідження.

Основними функціями моніторингу якості освіти є [35]:

1. Активізуюча функція, що передбачає залучення до дослідження стейкхолдерів, випускників, здобувачів вищої освіти, що дозволить розширити пошук нових форм і методів навчання у закладах вищої освіти,

удосконалити освітній процес підготовки фахівця з метою підвищення якості підготовки.

2. Аналітична функція, що передбачає аналіз одержаних результатів освітньої діяльності та їх інтерпретацію.

3. Діагностична функція, що ґрунтується на визначенні сучасного стану системи освітньої діяльності в закладах вищої освіти, виявленні наявних проблем та відхилень від стандартів вищої освіти за допомогою різноманітних способів.

4. Інформаційна функція, яка полягає у з'ясуванні результативності освітнього процесу шляхом вивчення статистичної інформації щодо чинників його перебігу та впливу.

5. Кваліметрична функція, яка ґрунтується на виокремленні критеріїв та показників якості освітньої діяльності.

6. Коригувальна функція, що передбачає виявлення певних проблем в освітньому процесі та коригування діяльності закладу вищої освіти щодо підвищення якості підготовки фахівця.

7. Моделююча функція, яка ґрунтується на побудові моделей та виявленні впливів на них.

8. Прогностична функція, що полягає в обґрунтуванні майбутнього стану освітньої діяльності, виокремленні її компонентів на основі узагальнення здобутої інформації та визначення очікуваних результатів.

9. Технологічна функція, що ґрунтується на впровадженні технологій, які вдосконалюють освітню діяльність та підвищують її результативність.

10. Управлінська функція, що передбачає прийняття ефективних управлінських рішень спрямованих на вдосконалення системи вищої освіти та покращення її якості.

11. Формувальна функція, яка передбачає удосконалення освітніх програм підготовки фахівців відповідно до вимог суспільства.

12. Інтеграційна функція, що ґрунтується на поєднанні та взаємодоповненні з різних джерел інформації про визначений об'єкт

моніторингу.

Проведення моніторингу потребує отримання достовірної інформації про об'єкт та забезпечення умов об'єктивності. Досягти цього можливо у результаті врахування певних принципів, до яких І.Найдьонова відносить принцип безперервності, динамічності та циклічності [27]. Сутність даних принципів полягає в постійному управлінні освітнім процесом та забезпеченні послідовності внутрішніх та зовнішніх моніторингових досліджень; врахуванні впливів управлінських рішень на освітній процес та розробленні нових відповідно до вимог суспільства щодо якості підготовки фахівців; регулярному проведенні моніторингу якості вищої освіти у закладах України.

В.О. Зінченко розширює перелік принципів моніторингу та відносить до них [13]:

- принцип науковості (здійснення моніторингу на основі врахування науково обґрунтованих показників);
- принцип об'єктивності (врахування позитивних та негативних результатів проведеного моніторингу);
- принцип валідності (відповідність визначених завдань моніторингу змісту дослідження, врахування критеріїв дослідження, підтвердження різними способами результатів проведеного моніторингу);
- принцип діагностико-прогностичної (врахування теоретико-методологічних та практичних підходів щодо діагностування якості вищої освіти та прогнозування розвитку освітнього процесу в закладі вищої освіти);
- принцип систематичності (регулярність моніторингу освітнього процесу закладів вищої освіти із використанням оптимальних для об'єктивного дослідження форм та методів);
- принцип єдності управління та самоуправління (врахування інтересів усіх учасників освітнього процесу).

Висновки до розділу 1

В ході проведеного теоретичного дослідження щодо визначення сутнісного аспекту основних понять з теми дослідження встановлено, що якість вищої освіти характеризується рівнем задоволення споживачів освітніх послуг та роботодавців щодо підготовки фахівців певної спеціальності. Якість вищої освіти забезпечується систематичним проведенням моніторингу, який передбачає регулярні дослідження діяльності закладів вищої освіти щодо дотримання вимог стандартів у підготовці фахівців та забезпечення передумов для коригування освітнього процесу з метою його покращення.

Проаналізовано стан розвитку системи моніторингу якості освіти у закладах вищої освіти України та виявлено, що наразі відбувається вдосконалення системи вищої освіти відповідно до врахування національних стандартів та вимог світових стандартів. З цією метою створено Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, яке проводить моніторинг якості освітньої діяльності закладів вищої освіти шляхом проведення ліцензування та акредитації освітніх програм.

Досліджено види моніторингу якості освіти у закладах вищої освіти та виявлено, що, в загальному, розрізняють зовнішній та внутрішній моніторинг, сутність яких полягає в моніторингу якості освіти на рівні закладу освіти та на місцевому, регіональному, національному та міжнародному рівнях.

Охарактеризовано функції моніторингу якості освіти та встановлено що виділяють функціональні можливості проведення моніторингових досліджень: активізуюча функція, аналітична функція, діагностична функція, інформаційна функція, кваліметрична функція, коригувальна функція, моделююча функція, прогностична функція, технологічна функція, управлінська функція, формувальна функція та інтеграційна функція.

Сукупність визначених функцій забезпечує ефективне проведення моніторингу з дотриманням вимог та врахуванням принципів об'єктивності.

РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1. Етапи моніторингових досліджень

Моніторинг якості освіти характеризується сукупністю певних заходів, які застосовуються для вивчення сучасного стану розвитку якості освіти та дослідження відповідності отриманих результатів освітньої діяльності визначеним цілям [12].

Як зазначають фахівці, моніторинг якості вищої освіти здійснюється з наступною метою:

- планування та прогнозування шляхів ефективного розвитку освітньої галузі України;
- удосконалення існуючих форм та засобів навчання;
- вивчення результативності сучасної організації процесу навчання здобувачів вищої освіти;
- порівняння ефективності діяльності закладів вищої освіти та формування рейтингу закладів з метою створення конкурентності та мотивування до розвитку та вдосконалення освітньої діяльності;
- дослідження ефективності впроваджуваної фінансової діяльності;
- визначення престижності наявної системи вищої освіти в Україні;
- створення умов для функціонування цілісності системи вищої освіти;
- створення комфортних умов для творчого розвитку особистості у закладах вищої освіти;
- організації взаємодії між закладами вищої освіти [35].

Моніторинг якості вищої освіти ґрунтується на оцінюванні таких складових:

- ресурсне забезпечення освітнього процесу: матеріально-технічне обладнання закладу вищої освіти, забезпечення навчально-методичними матеріалами, бібліотечне забезпечення освітнього процесу, якісний склад науково-педагогічних працівників;

- освітній процес: навантаження науково-педагогічних працівників, структурування змісту освітніх програм відповідно до сучасного розвитку науки, обсяги кредитів ЄКТС для певного рівня підготовки фахівців, змістове наповнення навчальних дисциплін, активізація навчальної діяльності здобувачів вищої освіти, організаційна діяльність;

- результативність освітньої системи: досягнення здобувачів вищої освіти з професійних дисциплін, кількість випускників, які працевлаштувалися, тощо [21].

В науковій літературі виділяють такі етапи проведення моніторингу якості вищої освіти [1, 35, 37]:

I етап. Підготовка та планування моніторингового процесу.

1. Постановка мети та завдань моніторингу якості освіти.
2. Визначення об'єкту моніторингу.
3. Узгодження та координація дій щодо моніторингу якості освіти.
4. Побудова графіку моніторингу якості освіти.

II етап. Розроблення інструментарію для проведення моніторингу.

1. Визначення критеріїв та показників оцінювання якості вищої освіти в закладах України.

2. Розроблення тестів та анкет для моніторингу якості освітньої діяльності.

3. Підготовлення інструктивно-методичних матеріалів для експертів, які здійснюють моніторинг.

4. Вибір статистичних і математичних методів оброблення та обрахунку отриманих результатів.

III етап. Проведення моніторингу якості освіти певного об'єкта.

1. Збір даних для моніторингу якості освіти.

2. Анкетування та тестування.

3. Спостереження за освітнім процесом.

IV етап. Аналіз та інтерпретація результатів моніторингу якості освіти.

1. Узагальнення та систематизація отриманих даних.

2. Аналіз результатів.

3. Розроблення рекомендацій та пропозицій щодо подальшої роботи щодо розвитку освітньої діяльності певного закладу вищої освіти.

Охарактеризуємо певні етапи моніторингу якості вищої освіти [3]:

- постановка мети та завдань моніторингу якості освіти: результативність моніторингового процесу залежить від правильності постановки мети, тобто вона має бути актуальною, і завдань проведення, які повинні бути конкретними на реальними для колективу.

- визначення критеріїв та показників оцінювання: освітній процес характеризується певними показниками, які формують узагальнений критерій його оцінювання.

- збір даних для моніторингу якості освіти: використовується певні методи, які дозволяють отримати інформацію про організацію освітнього процесу.

- узагальнення та систематизація отриманих даних: відбувається співставлення визначених критеріїв та показників рівню підготовки здобувачів вищої освіти.

- аналіз результатів: аналіз передбачає врахування певних чинників, що впливають на освітній процес, а саме, професіоналізм викладачів, систематичність проведення діагностування, вплив оточення, тощо.

Отже, проведення моніторингового дослідження потребує наявності обґрунтованих методик та врахування визначених етапів.

2.2. Моніторингові дослідження щодо зовнішнього забезпечення якості вищої освіти

В Україні система забезпечення якості вищої освіти складається із таких складових [11]:

- система внутрішнього забезпечення якості освіти з закладах вищої освіти;
- система зовнішнього забезпечення якості вищої освіти;
- система забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України про «Порядок проведення моніторингу та оцінки якості освіти» визначено, що основними методами проведення моніторингу якості вищої освіти є:

- опитування викладачів та здобувачів вищої освіти;
- тестування;
- спостереження за освітнім процесом;
- збір даних про сучасний стан системи вищої освіти та їх аналіз;
- вивчення та аналіз документів закладів вищої освіти [36].

Відповідно до нормативних документів система зовнішнього забезпечення якості вищої освіти в Україні полягає в проведенні таких заходів [11]:

- забезпечення умов для ефективного внутрішнього забезпечення якості вищої освіти;
- розроблення цілісної моделі процедури зовнішнього забезпечення якості вищої освіти;
- розроблення критеріїв забезпечення якості вищої освіти в Україні з урахуванням стандартів та рекомендацій забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти та публічне їх оприлюднення;

- створення умов для доступного звітування;
- забезпечення умов для проведення регулярних перевірок щодо забезпечення системи якості вищої освіти.

У Законі України «Про освіту» [12] зазначено, що система зовнішнього забезпечення якості освіти включає певні компоненти, які в структурі вищої освіти передбачають ліцензування освітньої діяльності закладу вищої освіти та акредитацію наявних освітніх програм, а також моніторинг якості освіти.

Щодо ліцензування освітньої діяльності, то це процедура, яка регламентує здатність юридичної або фізичної особи надавати якісні освітні послуги відповідно до ліцензійних умов, які визначені до кожного рівня освіти [12].

Акредитація освітньої програми в закладах вищої освіти передбачає оцінювання освітньої програми з метою вивчення відповідності її структурних компонентів стандарту вищої освіти з даної спеціальності, а також дослідження здатності закладу вищої освіти забезпечити ефективне досягнення очікуваних результатів навчання [12].

Зовнішня система забезпечення якості вищої освіти обумовлюється проведенням моніторингу якості вищої освіти певними суб'єктами, а саме: Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, Міністерством освіти та науки України, незалежними установи оцінювання та забезпечення якості вищої освіти.

Безперечно, що модернізація зовнішньої системи забезпечення якості вищої освіти потребує створення певних інституцій оцінювання якості вищої освіти та регламентування повноважень цих інституцій щодо забезпечення якості вищої освіти. Зовнішня система забезпечення якості вищої освіти передбачає контроль за розвитком та удосконаленням внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти у закладах вищої освіти України. Зовнішня

система забезпечення якості вищої освіти спрямована на забезпечення якісної освітньої діяльності закладами вищої освіти [31].

В Україні створено Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти [41], основними завданнями якого є:

- формулювання основних вимог щодо забезпечення функціонування системи якості вищої освіти в Україні;
- розроблення та оприлюднення положень про акредитацію освітніх програм закладів вищої освіти відповідно до сучасних національних вимог щодо якості освіти;
- розроблення та удосконалення порядку акредитації закладів вищої освіти;
- аналізування якості освітньої діяльності закладів вищої освіти України;
- проведення експертизи документів закладів вищої освіти щодо ліцензування освітньої діяльності;
- формування галузевих експертних рад щодо аналізу освітніх програм закладів вищої освіти з метою їх акредитації;
- проведення узгодження розроблених стандартів вищої освіти за конкретною спеціальністю, які представлені Міністерством освіти та науки України;
- створення єдиної бази даних щодо наявних спеціальностей підготовки здобувачів вищої освіти у закладах вищої освіти;
- опрацювання моніторингової інформації експертів освітньої програми та прийняття рішення про акредитацію конкретної освітньої програми;
- розроблення критеріїв оцінювання якості освітньої діяльності закладів вищої освіти;
- розроблення вимог до отримання наукових ступенів та розгляд порядку їх присудження;

- розроблення положення про акредитацію спеціалізованих вчених рад та контроль за їх діяльністю.

Безперечно, що процедура проведення зовнішнього забезпечення якості вищої освіти в Україні повинна враховувати і ефективність та результативність внутрішнього забезпечення якості вищої освіти щодо оцінювання професійної діяльності науково-педагогічних працівників та навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.

В даному контексті актуальності набуває питання щодо високої професійної компетентності експертів, які проводять зовнішнє забезпечення якості вищої освіти. Значну увагу керівництву Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти слід звернути на підбір експертів та їх навчання. Оскільки, наразі, освітні програми повинні бути розроблені із урахуванням сучасних потреб здобувачів вищої освіти до якості отримання освітніх послуг в закладах вищої освіти, то доречним є залучення здобувачів вищої освіти до проведення зовнішньої експертизи освітніх програм.

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти наразі застосовує таку модель моніторингу якості вищої освіти: самооцінка освітньої діяльності закладом вищої освіти – відвідання експертами Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти конкретного закладу вищої освіти – складання експертами проекту звіту про перевірку освітньої програми – аналіз та оцінювання експертного звіту галузевими радами Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти – затвердження результатів звіту та прийняття рішення про акредитацію чи не акредитацію освітньої програми - публікація результатів – подальші дії закладу вищої освіти щодо розвитку та вдосконалення освітньої програми [41].

2.3. Система внутрішнього забезпечення якості вищої освіти

Внутрішній моніторинг якості вищої освіти проводиться закладами освіти. Аналізуючи діяльність закладів вищої освіти щодо забезпечення якості зауважимо, що в більшості закладів України наявні положення «Про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти».

Нормативними документами, які регламентують внутрішнє забезпечення якості освіти у закладі є : Закон України «Про освіту» [12], Закон України «Про вищу освіту» [11], Положення про систему забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності Національного авіаційного університету [34], Лист Міністерства освіти та науки України «До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності» [19], Лист Міністерства освіти та науки України «Щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти» [20].

Основними стандартами забезпечення якості освіти є: ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT). Системи управління якістю. Вимоги. [9], Стандарти вищої освіти [47] та Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) [48] та інші.

Як зазначається у Законі України «Про вищу освіту», система забезпечення якості в закладі вищої освіти повинна включати [11]:

- політику закладу щодо забезпечення якості освіти;
- розроблення освітніх програм відповідно до вимог суспільства та врахування національної рамки кваліфікацій;
- проведення моніторингу освітніх програм та їх періодичний перегляд з метою врахування сучасних вимог стейкхолдерів та потреб здобувачів вищої освіти;
- забезпечення актуальної інформації про наявні освітні програми;

- забезпечення системи академічної доброчесності усіх учасників освітнього процесу;
- забезпечення прозорості щодо прийняття на роботу науково-педагогічних працівників з урахуванням їх компетентності;
- забезпечення умов для підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників;
- забезпечення освітнього процесу навчальними ресурсами;
- забезпечення наявності інформаційних систем щодо збору та аналізу відповідної інформації для ефективного управління своєю діяльністю;
- забезпечення реалізації студентоцентрованого навчання, як складової активного залучення здобувачів вищої освіти до активної освітньої діяльності;
- оцінювання здобувачів вищої освіти та оприлюднення інформації щодо критеріїв оцінювання здобувачів освіти;
- оцінювання науково-педагогічних працівників та оприлюднення інформації щодо критеріїв оцінювання професійної діяльності науково-педагогічних працівників;
- оприлюднення критеріїв оцінювання управлінської діяльності в закладі вищої освіти;
- забезпечення умов для зовнішнього моніторингу забезпечення якості освіти.

У Національному авіаційному університеті розроблено Положення про систему забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності Національного авіаційного університету [34].

Внутрішня система забезпечення якості в Національному авіаційному університеті реалізується шляхом виконання таких форм [34]:

- розроблення та впровадження стратегії забезпечення якості освіти в університеті;

- планування та організація системи забезпечення якості освіти в університеті;
- систематичного перегляду та оновлення освітніх програм та їх постійного моніторингу відповідно до вимог;
- формування колективної відповідальності за надання якісних освітніх послуг;
- систематичне залучення здобувачів вищої освіти до визначення перспективних шляхів підвищення якості освіти в університеті;
- регулярне оцінювання результатів здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників, і відповідно, оприлюднення результатів на офіційному веб-сайті університету;
- створення умов для підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників;
- задоволення потреб всіх учасників освітнього процесу щодо наявності ресурсів для ефективної організації навчання;
- забезпечення управління освітнім процесом за допомогою інформаційних систем;
- відкритість та публічність інформації про наявні освітні програми;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти, і, відповідно, забезпечення функціонування системи виявлення академічного плагіату;
- контроль за якістю освіти, її моніторингом та вдосконаленням.

Безперечно, що якість вищої освіти залежить від якості освітньої програми та кадрового забезпечення якості реалізації певної програми.

Освітня програма підготовки фахівця має відповідати вимогам Стандарту вищої освіти.

В Законі України «Про вищу освіту» зазначено, що в Стандарті вищої освіти подано вимоги до освітньої програми, а саме [11]:

- визначено обсяг кредитів ЄКТС для здобуття певного ступеня вищої освіти;
- визначено основні вимоги до освітнього рівня осіб, які можуть вступати на навчання за конкретною освітньою програмою, а також подано очікувані результати їхнього навчання;
- зазначено перелік загальних та фахових компетентностей, що мають сформуватися у випускника цієї освітньої програми;
- визначено обов'язковий зміст підготовки здобувачів вищої освіти конкретної освітньої програми;
- подано основні форми атестації здобувачів вищої освіти;
- сформульовано основні вимоги до стандартів підготовки фахівця.

Освітня програма розробляється у закладі вищої освіти групою фахівців із визначеної спеціальності. В програмі подано перелік загальних та фахових компетентностей, які мають сформуватися у фахівця. Відповідно до розробленої освітньої програми складається навчальний план. Безперечно, що важливим показником успішності розробленої освітньої програми є наявність конкурсного відбору абітурієнтів при зарахуванні до закладу вищої освіти, досягнення здобувачів вищої освіти в олімпіадах та творчих конкурсах зі спеціальності, наявність наукових публікацій та високий відсоток працевлаштування випускників за фахом.

Якісний склад науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти характеризується рівнем кваліфікації викладача, тобто наявністю наукового ступеня та вченого звання; рівнем наукової-методичної підготовки, а саме: розробленням освітніх програм, підготовкою навчально-методичної літератури та методичних рекомендацій; професійною активністю, що має на меті підготовку здобувачів наукових ступенів, наукові публікації в фахових виданнях, участь у конференціях, семінарах тощо; регулярне підвищення кваліфікації.

Зазвичай, заклади вищої освіти мотивують науково-педагогічних працівників шляхом здійснення їхнього рейтингування за певними напрямками роботи та виділення морального чи матеріального заохочення за результатами проведеного рейтингу.

Внутрішня система забезпечення якості в Національному авіаційному університеті здійснюється з метою задоволення освітніх потреб, як усіх учасників освітнього процесу, так і роботодавців.

Можна виокремити наступні функції моніторингу якості освітнього процесу в університеті :

- аналітична функція, що передбачає систематичний збір та аналіз інформації про об'єкти моніторингу якості освіти у закладі вищої освіти;
- оцінююча функція, яка ґрунтується на оцінюванні певних складових освітнього процесу;
- діагностична функція, яка характеризується дослідженням та врахуванням внутрішніх та зовнішніх впливів на освітній процес;
- коригуюча функція, яка передбачає врахування результатів моніторингу та формулювання способів підвищення ефективності освітнього процесу;
- прогностична функція, що передбачає прогнозування шляхів розвитку освітнього процесу та наслідків такого прогнозування.

Як зазначають фахівці, процес управління якістю вищої освіти характеризується врахуванням впливів зовнішнього середовища, а саме: потреб стейкхолдерів до якості підготовки фахівців; зацікавленості абітурієнтів освітніми послугами; державною політикою в галузі освіти; конкурентоздатності закладу вищої освіти. Безперечно, що врахування цих впливів потребує постійного дослідження запитів ринку праці щодо підготовки тих чи інших фахівців та вимог до їх професійної компетентності; актуалізації нових освітніх програм; активної співпраці із потенційними

абітурієнтами щодо їх потреб та запитів; систематичної участі у ярмарках професій та вакансій з метою вивчення попиту ринку праці; контролю за якістю результатів навчання; забезпечення зв'язку із випускниками з метою вивчення особливостей їх працевлаштування та професійного зростання; організації та проведення на базі закладу вищої освіти курсів підвищення кваліфікації тощо [16].

2.4. Рейтингова система в моніторингових дослідженнях

В нашому дослідженні ми обґрунтовуємо впровадження рейтингів закладів вищої освіти, рейтингів діяльності науково-педагогічних працівників і структурних навчальних підрозділів та рейтингів навчальних досягнень здобувачів вищої освіти на прикладі Національного авіаційного університету.

Завдання формування рейтингів закладів вищої освіти, як національних, так і світових, полягає в тому, щоб порівнювати потенціал різних закладів вищої освіти та на основі отриманих результатів визначити шляхи реформування і розвитку певного закладу вищої освіти.

Рейтинг університетів дозволяє оцінити діяльність закладу вищої освіти за різними показниками. Рейтинги закладів освіти систематично оновлюються, що не дозволяє закладам зупинятися, а стимулює до розвитку та вдосконалення. Наразі більшість абітурієнтів відмічають, що вибір закладу вищої освіти, для подальшого вступу на навчання, вони здійснюють з врахуванням рейтингу закладів. І, безперечно, що потрапляння до міжнародних рейтингів та покращення своїх позицій в національних рейтингах, сприяє конкурентоспроможності закладу вищої освіти.

Щодо національних рейтингів закладів освіти, то престижним є рейтинг «ТОП-200 Україна», який оновлюється щорічно.

Наразі центром міжнародних проєктів «Євроосвіта» представлено академічний рейтинг закладів вищої освіти України «ТОП-200 Україна 2020» [52], який ґрунтується на врахуванні відкритості закладів вищої освіти, їх багатогранності та міжнародній інтеграції.

Для оцінювання діяльності закладів вищої освіти згідно рейтингу «ТОП-200 Україна» використовуються наступні індикатори виміру:

- якість науково-педагогічного потенціалу закладу, що передбачає аналіз даних щодо кількості академіків, професорів, доцентів, кандидатів

наук, докторів наук серед штатних працівників певного закладу вищої освіти;

- якість навчання, що характеризується кількістю переможців міжнародних та українських олімпіад серед здобувачів вищої освіти, співвідношення кількості здобувачів вищої освіти і викладачів, рівень розвитку освітньої бази закладу вищої освіти;

- міжнародне визнання, що характеризується часткою іноземних здобувачів вищої освіти та членством закладу вищої освіти у міжнародних асоціаціях університетів [2].

Показники оцінювання освітньої діяльності закладу вищої освіти згідно рейтингу «ТОП-200 Україна» включають рівень загальнокультурної підготовки здобувачів вищої освіти, рівень фахової підготовки здобувачів вищої освіти, рівень практичного володіння інформаційними технологіями, попит на випускників закладу вищої освіти на ринку праці [2].

Згідно даного рейтингу Національний авіаційний університет посів 30 місце (табл.2.1.).

Як зазначено, на офіційному сайті Національного авіаційного університету, заклад відзначений у 8 вагомих рейтингах оцінювання, з яких 3 міжнародні [29].

Звичайно, що будь-який рейтинг не є універсальним і не може представити повністю та різнобічно освітню діяльність закладу вищої освіти, але все ж таки дозволяє провести порівняння певних показників, які характеризують якість навчання, якісний потенціал кадрового забезпечення, якість наукових досліджень тощо.

Таблиця 2.1.

Місце Національного авіаційного університету у рейтингах закладів вищої освіти (вітчизняних та міжнародних) в 2020 році

Джерело: Офіційний сайт Національного авіаційного університету

Взято з екрану

Назва рейтингу	Місце (рік редакції)
«Топ-200 Україна»	30 (2020)
«Рівень відкритості» Результати моніторингу відкритості веб-сайтів вищих навчальних закладів України Проведено ГО «Інститут розвитку регіональної преси»	9 (2015)
ТОП-50 ВУЗів України за оцінками роботодавців	7 (2017)
Рейтинг закладів вищої освіти України за показниками наукометричної бази даних Scopus	33 місце (квітень 2020)
Рейтинг ВУЗів DOU (IT-спеціальності)	20
WEBOMETRICS	37 / 5065 (2020)
QS EECA University Rankings	241-250 (2020)
Рейтинг закладів вищої освіти України за Індексом прозорості антикорупційної політики	77-81 (2017)
U-Multirank	12 (2020)
UniRank	18 (2020) місце серед українських вишів , 3913 серед світових

Варто відзначити, хороші рейтингові позиції Національного авіаційного університету і в світовому рейтингу Webometrics Ranking of World Universities.

Цей світовий рейтинг досліджує ступінь присутності закладу вищої освіти в глобальній мережі Інтернет. Даний світовий рейтинг складається з 2004 року та публікується двічі на рік. У структурі складання даного рейтингу відбувається аналізування домену закладу вищої освіти. Відповідно, показниками рейтингу є: кількість представлених на офіційному сайті закладу вищої освіти сторінок усіх форматів, що індексуються в вагомих пошукових серверах; кількість зовнішніх гіперпосилань на домен закладу вищої освіти та кількість доменів, з яких ці посилання надходять; кількість прикріплених на сайті закладу вищої освіти документів у різних форматах: Adobe Acrobat (.pdf), Microsoft Word (.doc, .docx) та Microsoft PowerPoint (.ppt); цитованість наукових матеріалів викладачів закладу вищої освіти у науковій базі Google Scholar [2].

Також освітнім інформаційним ресурсом «Освіта.ua» у 2020 складено узагальнений рейтинг закладів вищої освіти України на основі врахування різних показників та інформації щодо рейтингів закладів освіти України, а саме: «Топ-200 Україна», «Scopus» та «Бал ЗНО на контракт» [31]. Щодо кращих вищих закладів столиці України, то в даному рейтингу Національний авіаційний університет займає 6 позицію (табл.2.2.).

Таблиця 2.2.

Кращі вищі навчальні заклади м. Києва

Джерело: <https://osvita.ua/vnz/rating/25715/>

Взято з екрану

Назва закладу освіти	Місце	Місце у загальному рейтингу	ТОП 200 Україна	Бал ЗНО на контракт	Scopus	Підсумковий бал
Київський національний університет імені Тараса Шевченка	1	1	2	4	1	7
Національний університет "Києво-Могилянська академія"	2	2-3	7	2	19	28
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»	3	2-3	1	21	6	28
Національний медичний університет імені О.О. Богомольца	4	9	33	9	18	60
Національний університет біоресурсів і природокористування України	5	26	14	82	25	121
Національний авіаційний університет	6	29	30	68	33	131

У Національному авіаційному університеті розроблено Положення про рейтингове оцінювання діяльності науково-педагогічного працівника та навчально-наукового структурного підрозділу [33]. Дане Положення розроблено з урахуванням Закону України «Про вищу освіту».

Мета запровадження рейтингового оцінювання в Національному авіаційному університеті полягає в [33]:

- встановленні ефективності та результативності діяльності науково-педагогічного складу університету, які працюють за основним місцем роботи;
- забезпеченні принципів об'єктивного оцінювання науково-дослідницької, навчально-методичної, організаційної та виховної діяльності науково-педагогічного працівника;
- створенні комфортних умов для конкуренції та сприянні підвищенню мотивації до професійної діяльності всіх викладачів;

- систематизації інформаційних даних проведеного оцінювання для дослідження динаміки діяльності кафедр та інститутів;
- стимулюванні учасників оцінювання до підвищення результатів своєї діяльності;
- створенні результативної діяльності з метою входження до міжнародних рейтингів закладів вищої освіти;
- застосуванні принципів конкурентності та справедливості в оплаті праці науково-педагогічних працівників університету;
- забезпеченні справедливого розподілу матеріальних заохочень за результатами роботи учасників рейтингового оцінювання.

Цікавим є той факт, що рейтинг науково-педагогічних працівників у Національному авіаційному університеті враховує, як ефективність професійної діяльності, так і оцінювання його здобувачами вищої освіти.

Оцінювання професійної діяльності науково-педагогічних працівників здобувачами вищої освіти відбувається шляхом впровадження оціночних анкет. Досить правильним є те, що можливість оцінювати науково-педагогічних працівників мають виключно здобувачів вищої освіти, які позитивно атестовані з навчальної дисципліни, в яких цей викладач проводив заняття протягом цього навчального року [33].

Як зазначено, в Положенні [33] результати рейтингового оцінювання науково-педагогічних працівників використовуються для прийняття управлінських рішень щодо їхнього морального та матеріального стимулювання до ефективного виконання професійної діяльності, а також для відбору на заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників університету.

Відповідно, рейтингове оцінювання науково-педагогічних працівників сприяє формуванню рейтингу кафедри, а рейтинг кафедри формує рейтинг факультету (рис.2.1.).

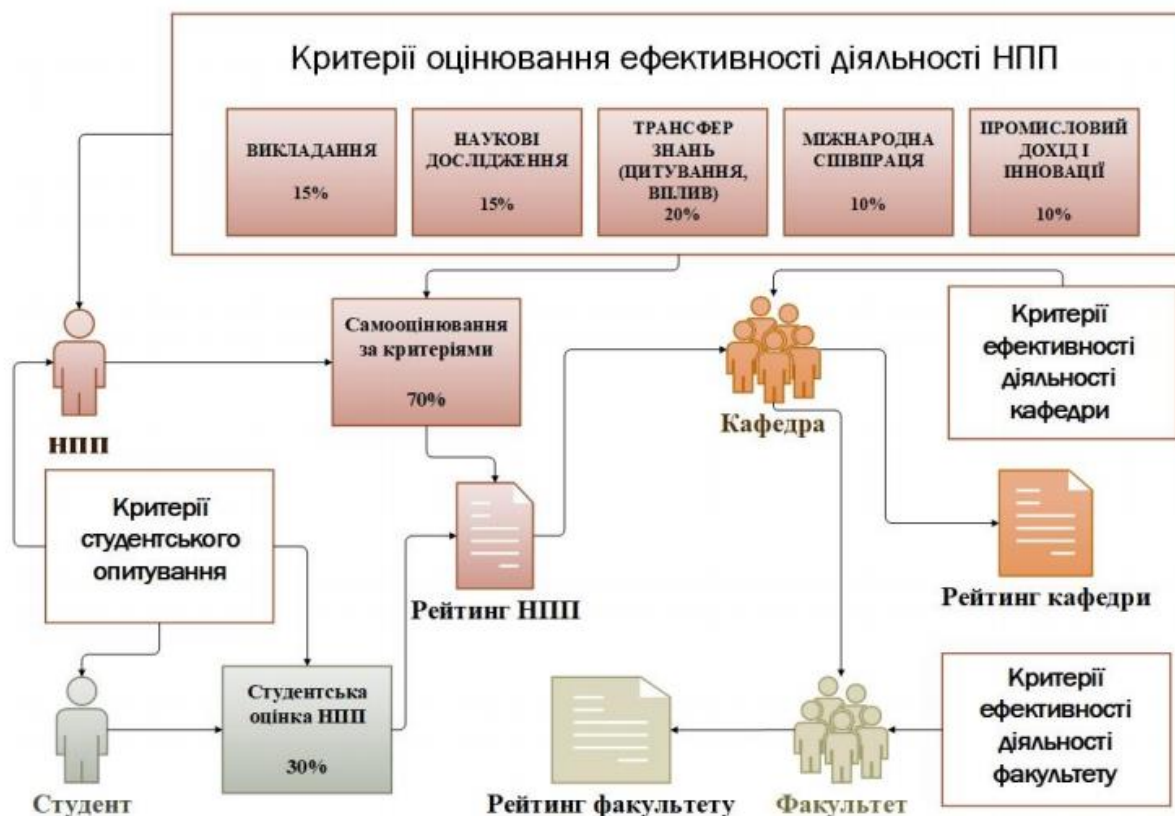

Рис.2.1. Схема рейтингування науково-педагогічних працівників та навчальних структурних підрозділів в Національному авіаційному університеті

Джерело: Офіційний сайт Національного авіаційного університету

Щодо показників ефективності діяльності науково-педагогічних працівників, то в Національному авіаційному університеті здійснюється оцінювання за такими напрямками [33]:

- ефективність діяльності науково-педагогічного працівника в освітньому процесі:

- підготовка та видання навчально-методичних матеріалів для виконання лабораторних та практичних робіт з конкретних навчальних дисциплін;

- підготовка та видання навчально-методичних матеріалів для виконання індивідуальних самостійних завдань з конкретної навчальної дисципліни;

- підготовка та видання навчально-методичних матеріалів для виконання курсових та кваліфікаційних робіт;
- підготовка та видання навчально-методичних матеріалів щодо можливостей використання різноманітних платформ для дистанційного навчання;
- видання підручника чи навчального посібника рекомендованого до друку Навчально-методичною радою чи Вченою радою факультету, Вченою радою університету;
- підготовка в поточному році силабусу з навчальної дисципліни;
- підвищення кваліфікації відповідно до спрямованості освітньої програми, де залучений науково-педагогічний працівник;
- підготовка здобувачів вищої освіти до олімпіад та конкурсів, і, відповідно отримання призового місця;
- ефективність діяльності науково-педагогічного працівника в наукових дослідженнях:
 - безпосередня участь працівника університету у виконанні державних тем чи грантових досліджень;
 - планування та розроблення проєкту до взяття участі у II етапі конкурсу наукових робіт з державним фінансуванням;
 - робота науково-педагогічного працівника у науково-методичних комісіях та експертних радах;
 - участь науково-педагогічного працівника у ролі офіційного опонента на захисті дисертаційного дослідження або участь у засіданнях спеціалізованих вчених рад, як члена цієї ради;
 - підготовка науково-педагогічним працівником докторської дисертації та її успішний захист;
 - підготовка науково-педагогічним працівником кандидатської дисертації та її успішний захист;
 - видання монографії, як у вітчизняних виданнях, так і зарубіжних;
 - публікування в поточному році наукової статті у виданнях, що

індексуються в Scopus, Web of Science;

- публікування в поточному році наукової статті у виданнях, що індексуються в інших науково-метричних базах;

- керівництво здобувачем освіти, що захистив в поточному році кандидатську чи докторську дисертацію;

- отримання в поточному році сертифікату щодо володіння іноземною мовою;

- зростання в поточному році індексу цитування у базах Scopus, Web of Science;

- участь науково-педагогічного працівника у редакційних колегіях наукових видань, що індексуються в Scopus, Web of Science та рецензування статей у цих виданнях;

- підготовка науково-педагогічним працівником міжнародних наукових проєктів, договорів про співпрацю або участь у міжнародному проєкті;

- досвід викладання у закордонному закладі вищої освіти;

- отримання патентів.

Рейтингова система оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти дає можливість отримати дані про освітні результати навчання: формування загальних і предметних компетентностей, що є складовими професійної компетентності фахівця.

Як зазначають фахівці, основною метою рейтингової системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти є забезпечення позитивного впливу на активність здобувачів вищої освіти щодо освітньої діяльності, а також оцінювання динаміки рівня сформованості професійної компетентності на кожному етапі її формування. Дана система оцінювання створює можливості для комфортної освітньої діяльності та сприяє переведенню освітньої діяльності здобувачів вищої освіти із зовнішніх потреб у внутрішню потребу [3].

Кожен вид освітньої діяльності із навчальної дисципліни оцінюється певними балами за розробленою викладачем шкалою. Сума визначених рейтингових балів з певної дисципліни і екзаменаційна рейтингова оцінка становлять підсумкову рейтингову оцінку з цієї дисципліни, яка потім перераховується в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS (табл. 2.3.).

Таблиця 2.3.

Відповідність підсумкової семестрової рейтингової оцінки в балах оцінці за національною шкалою та шкалою ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82 – 89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75 – 81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67 – 74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60 – 66		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35 – 59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1 – 34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

На основі аналізу навчально-методичної літератури [35] охарактеризуємо етапи введення рейтингової системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти:

1. Розроблення шкали оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти із певної навчальної дисципліни: розподіл балів за темами з певного модуля з урахуванням вимог до формування загальних та фахових компетентностей у відповідності до визначених програмних результатів навчання згідно освітньої програми підготовки фахівця.

2. Обов'язкове ознайомлення здобувачів вищої освіти із шкалою оцінювання навчальних досягнень із певної навчальної дисципліни та загалом.

3. Вивчення визначеного програмою навчальної дисципліни предметного матеріалу та занесення результатів діяльності здобувачів вищої освіти в рейтинговий журнал.

4. Підведення підсумків вивчення навчальної дисципліни та складання загальної рейтингової шкали групи.

5. Переведення отриманої суми рейтингових балів здобувачем вищої освіти у національну шкалу оцінювання та шкалу ECTS. Обов'язкове виставлення оцінки у звітний документ.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти відбувається шляхом впровадження різноманітних форм контролю. Наразі дедалі частіше зустрічаємо в практиці оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти використання такої форми контролю, як тестування.

Висновки до розділу 2

Вивчено етапи проведення моніторингових досліджень в закладах вищої освіти та встановлено, що сукупність визначених етапів зумовлює ефективне проведення моніторингових досліджень та ґрунтується на підготовці і плануванні моніторингового процесу, розробленні інструментарію для проведення моніторингу, проведенні моніторингу якості освіти і аналізі та інтерпретації результатів моніторингу.

Досліджено особливості системи зовнішнього забезпечення якості освіти та виявлено, що вона полягає в створенні умов для проведення ефективного внутрішнього моніторингу якості освіти в закладі; розроблення моделі процедури зовнішнього забезпечення якості вищої освіти; розроблення критеріїв щодо проведення моніторингу якості вищої освіти; створення умов для доступного звітування; створення умов для проведення регулярних перевірок.

Вивчено можливості внутрішньої система забезпечення якості вищої освіти та досліджено, що її реалізація регламентується Положень про систему забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності Національного авіаційного університету і передбачає реалізацію таких форм, як: організація системи забезпечення якості освіти; модернізація освітніх програм відповідно до проведеного моніторингу; відповідальність викладачів за якісну підготовку фахівців; участь здобувачів вищої освіти у формулювання шляхів покращення якості освітньої діяльності; рейтингування здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників; регулярне підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників; ресурсне забезпечення освітнього процесу тощо.

Досліджено значення рейтингових систем в моніторингових дослідженнях та встановлено, що вони сприяють мотивації всіх учасників освітнього процесу до якісної освітньої діяльності.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ

3.1. Пріоритетні напрямки державної політики в галузі освіти

Основними напрямками державної політики в галузі освіти є якість освіти. На забезпечення якості освіти впливають як зовнішні, так і внутрішні фактори.

До зовнішніх факторів відносять [16]:

- міжнародні вимоги до якості вищої освіти у закладах вищої освіти;
- національні вимоги до якості вищої освіти, які подані в стандартах вищої освіти;
- потреби стейкхолдерів щодо сучасного рівня підготовки фахівців;
- вимоги ринку праці щодо професійних якостей фахівців;
- фінансова автономія закладів вищої освіти;
- академічна мобільність усіх учасників освітнього процесу;
- професійна реалізація випускників закладу вищої освіти в подальшій фаховій діяльності.

Внутрішніми факторами забезпечення якості вищої освіти є [16]:

- внутрішні вимоги закладу вищої освіти щодо якості освітніх програм за якими здійснюється підготовка в закладі освіти, наявність розроблених положень про організацію освітнього процесу та дотримання їх;
- активність здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників, керівників структурних підрозділів закладу вищої освіти;
- впровадження студентоцентрованого навчання, що дозволяє забезпечувати потреби здобувачів вищої освіти у формуванні індивідуальної траєкторії навчання;
- автономія закладів вищої освіти щодо стратегії свого розвитку;
- ефективна модель організації освітнього процесу та управління якістю освіти в закладі вищої освіти.

Дослідження наукових праць фахівців, що займаються питаннями якості освіти, дають змогу виокремити ряд проблем щодо ефективного забезпечення якості вищої освіти, а саме:

- у закладах вищої освіти здобувачі вищої освіти недостатньо ґрунтовно вивчають предметну область, а відповідно, середній рівень оволодіння фаховими компетентностями;

- спостерігається низький рівень практичних умінь здобувачів вищої освіти, що вказує на суттєвий розрив теоретичної та практичної підготовки в закладах вищої освіти;

- недостатня та застаріла матеріально-технічна база закладів вищої освіти.

Як зазначають фахівці основними чинниками, що викликають проблеми якості вищої освіти є:

- зменшення кількості вступників, що спонукає заклади вищої освіти розробляти шляхи залучення абітурієнтів до закладу;

- нестабільний інтерес випускників до отримання вищої освіти у закладах України;

- скасування обов'язкового розподілу щодо працевлаштування випускників за отриманою спеціальністю;

- недостатній рівень оволодіння практичними вміннями під час проходження практики;

- постійне скорочення фінансування в освітній діяльності [49].

Як зазначено, в Законі України «Про вищу освіту» державна політика у галузі забезпечення вищої освіти нашої країни повинна базуватися на таких принципах [11]:

- підготовка конкурентоздатного фахівця відповідно до визначених результатів навчання за певною освітньою програмою та забезпечення комфортних умов для навчання протягом всього життя;

- забезпечення рівноцінних умов для всіх громадян України в доступності та якості вищої освіти;

- забезпечення умов щодо інтегрування системи вітчизняної вищої освіти у Європейській простір вищої освіти з урахуванням та збереженням традицій вищої школи України;
- забезпечення наступності у процесі здобуття вищої освіти;
- забезпечення підтримки держави, зокрема фінансової, щодо підготовки фахівців для пріоритетних сфер суспільства;
- забезпечення державної підтримки щодо розвитку різних сфер діяльності закладів вищої освіти;
- сприяння держави у реалізації державно-приватної взаємодії у галузі вищої освіти;
- забезпечення відкритості щодо структури та обсягів професійної підготовки фахівців.

Завданнями закладу вищої освіти є якісна підготовка фахівця відповідно до вимог держави, потреб роботодавці та бажань здобувачів вищої освіти.

3.2. Управління якістю вищої освіти

Проблеми управління якістю вищої освіти обумовлюються актуальністю модернізації освітнього процесу в закладах освіти відповідно до сучасних вимог суспільства щодо підготовки компетентного фахівця.

Під управлінням якістю освіти фахівці розуміють цілеспрямовано організований освітній процес спрямований на досягнення очікуваних результатів навчання [55].

І. Сорока зазначає, що система управління якістю вищої освіти в Україні повинна ґрунтуватися на постійному вдосконаленні організаційної, науково-дослідної, навчально-методичної роботи у закладі вищої освіти відповідно до вимог стандартів, що забезпечуватиме підготовку компетентного фахівця [46].

Підтримуємо думку В.О. Зінченко, що управління якістю вищої освіти є неперервним процесом управлінської діяльності спрямованої на досягнення певної якості підготовки фахівців відповідно до сучасних вимог роботодавців та здобувачів вищої освіти [13].

В науковій літературі визначено, що ефективне управління щодо забезпечення якості освіти полягає у:

- впровадженні інноваційних теоретично досліджених та практично апробованих управлінських рішень щодо підвищення якості вищої освіти з метою підготовки конкурентоздатного фахівця, як на вітчизняному ринку праці, так і закордонному;

- оволодінні здобувачем вищої освіти методологічними принципами організації самостійної діяльності щодо свого розвитку та вдосконалення впродовж всього життя [16].

Більш ширше ефективність управлінської діяльності щодо забезпечення якості освіти у закладах вищої освіти подано Л. Васильєвою, яка виділяє:

- здійснення управлінської діяльності щодо систематичного контролю

якості підготовки фахівців з впровадженням різних форм контролю для більш об'єктивного оцінювання;

- забезпечення умов для використання різноманітних навчальних ресурсів для досягнення певного рівня підготовки фахівців відповідно до очікуваних результатів навчання передбачених освітньою програмою;

- забезпечення взаємозв'язку з роботодавцями щодо врахування їхніх вимог до рівня підготовки фахівців;

- розроблення управлінських рішень щодо підвищення якості вищої освіти у закладі;

- забезпечення комфортних умов для професійної підготовки та підвищення кваліфікації викладачів за кошти держави;

- проведення систематичного контролю за витратами на впровадження заходів щодо підвищення забезпечення якості вищої освіти в закладі [6].

Аналіз наукових джерел дозволив виокремити основні підходи до управління в закладах вищої освіти щодо забезпечення якості освіти [16, 46]:

- системний підхід, що передбачає врахування внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на освітній процес у закладах вищої освіти з метою комплексного виокремлення ефективних організаційних форм щодо прийняття управлінських рішень;

- інтеграційний підхід, що полягає у взаємозв'язку всіх керівних підрозділів закладу вищої освіти у процесі організації освітньої діяльності для забезпечення ефективності системи управління;

- синергетичний підхід, що передбачає розуміння процесу розвитку освітньої системи в закладі вищої освіти в цілому, а також її складових компонентів;

- ситуаційний підхід, що полягає у врахуванні конкретних ситуацій, які впливають на якість освітнього процесу при управлінні закладом вищої освіти щодо адаптування діяльності закладу до конкретних вимог;

- маркетинговий підхід, що ґрунтується на маркетингових

дослідженнях щодо потреб споживачів освітніх послуг і стейкхолдерів для забезпечення ефективності системи управління щодо підготовки фахівця, який буде конкурентоздатним на ринку праці;

- інноваційний підхід, що передбачає швидке реагування закладу вищої освіти на зміни в суспільстві та впровадження управлінських рішень щодо застосування нових вимог в освітньому процесі;

- нормативний підхід, який ґрунтується на врахуванні нормативних документів щодо організації освітнього процесу у закладах вищої освіти України;

- рефлексивний підхід, що ґрунтується на створенні умов для систематичного контролю та оцінювання результатів діяльності закладів вищої освіти щодо якості організації свого управління в контексті врахування сучасних вимог до управлінської діяльності;

- особистісно-діяльнісний підхід, який характеризується забезпеченням системи управлінської діяльності в закладах вищої освіти щодо створення комфортних умов для творчої самореалізації особистості та задоволення освітніх потреб .

Управління якістю вищої освіти передбачає забезпечення ефективної взаємодії певних структурних компонентів організації освітнього процесу у закладах вищої освіти, а саме: цільового, діяльнісного та діагностичного.

Цільовий компонент управління якістю вищої освіти полягає в якісній підготовці певних фахівців у закладах вищої освіти шляхом урахування вимог суспільства, ринку праці та потреб споживачів освітніх послуг.

Діяльнісний компонент управління якістю вищої освіти ґрунтується на впливі керівництва закладу вищої освіти, викладачів та здобувачів вищої освіти на освітній процес. В даному контексті передбачається взаємодія всіх учасників освітнього процесу для забезпечення ефективності підготовки фахівця. Здобувач вищої освіти повинен розуміти зміст своєї підготовки та доцільність викладання тих чи інших дисциплін для формування професійної компетентності. Викладач має враховувати потреби здобувачів вищої освіти

та за необхідності вносити зміни в освітній процес шляхом удосконалення змістового наповнення програми навчальної дисципліни, розроблення навчально-методичного матеріалу, впровадження інтерактивних методів навчання тощо. Діяльність керівництва закладу вищої освіти повинна бути спрямована на поєднанні потреб усіх учасників освітнього процесу та створення комфортних умов для ефективної організації освітнього процесу, а також на коригування освітнього процесу відповідно до сучасних вимог суспільства щодо забезпечення якості вищої освіти.

Тому проведення моніторингу якості вищої освіти дозволяє оцінювати результативність діяльності закладу вищої освіти та виявляти проблемні питання щодо забезпечення освітнього процесу.

Висновки до 3 розділу

Розглянуто перспективні шляхи управління якістю вищої освіти в закладах України та встановлено, що управлінська діяльність закладів вищої освіти щодо забезпечення його якості повинна ґрунтуватися на систематичному контролі якості підготовки фахівців, впровадженні різноманітних навчальних ресурсів в освітній процес підготовки фахівця для досягнення визначених результатів навчання, постійній взаємодії між учасниками освітнього процесу та роботодавцями, розроблені нових шляхів покращення якості вищої освіти, постійному професійному розвитку викладачів у всіх сферах, а саме: організаційному, виховному, науковому, навчальному та методичному.

Основними підходами щодо управління якістю вищої освіти є: системний, інтеграційний, синергетичний, ситуаційний, маркетинговий, інноваційний, нормативний, рефлексивний та особистісно-діяльнісний підходи.

ВИСНОВКИ

Вивчення літературних джерел щодо сутнісного розуміння основних понять нашого дослідження дозволило виявити, що трактування якості вищої освіти є різноплановим та зорієнтованим на задоволення потреб споживачів освітніх послуг та вимог роботодавців до сформованості професійної компетентності фахівців конкретної спеціальності. Забезпечення якості вищої освіти регламентується проведенням моніторингу, що ґрунтується на вивченні відповідності освітньої діяльності закладів вищої освіти вимогам стандартів.

Проаналізовано сучасний стан розвитку системи моніторингу якості вищої освіти та виявлено вдосконалення системи вищої освіти з урахуванням національних і світових стандартів. Встановлено, що в Україні створено Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, діяльність якого спрямована на проведення регулярного моніторингу якості вищої освіти шляхом ліцензування та акредитації освітніх програм.

Досліджено, що розрізняють зовнішній та внутрішній моніторинг якості вищої освіти, який передбачає моніторингові дослідження, як на рівні закладу освіти, так і на місцевому, регіональному, національному та міжнародному рівнях.

Охарактеризовано функціональні можливості проведення моніторингових досліджень та встановлено, що вони обумовлюються такими функціями: активізуюча, аналітична, діагностична, інформаційна, кваліметрична, коригувальна, моделююча, прогностична, технологічна, управлінська, формувальна та інтеграційна, сукупність яких забезпечує ефективне проведення моніторингу якості вищої освіти відповідно до визначених принципів та етапів.

Досліджено етапи проведення моніторингових процесів в закладах вищої освіти та встановлено, що їх послідовність забезпечує продуктивне проведення моніторингу відповідно до попередньої підготовки і плануванні

моніторингового дослідження, розроблення інструментальних матеріалів для проведення моніторингу, власне процес проведення моніторингу якості освіти та аналіз отриманих результатів.

Досліджено особливості системи зовнішнього забезпечення якості вищої освіти та встановлено, що вона передбачає визначення передумов для внутрішнього моніторингу якості освіти в освітньому закладі; розроблення сучасної моделі зовнішнього забезпечення якості вищої освіти у заклад України; виокремлення критеріїв моніторингу якості вищої освіти; доступне звітування; регулярність перевірок.

Вивчено можливості внутрішньої система забезпечення якості вищої освіти в Національному авіаційному університеті та виявлено, що в закладі розроблено та функціонує Положення про систему забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності в університеті, яке ґрунтується на розробленні ефективної системи забезпечення якості освіти в закладі; удосконаленні наявних освітніх програм; відповідальному відношенні викладачів закладу до процесу підготовки фахівців; участі здобувачів вищої освіти у визначенні шляхів розвитку освітньої діяльності; рейтингування здобувачів вищої освіти та викладачів; систематичному підвищенні кваліфікації викладачів; ресурсному забезпечення освітнього процесу.

Досліджено, що впровадження рейтингових систем сприяє стимулюванню та мотивуванню всіх учасників освітнього процесу до забезпечення ефективної освітньої діяльності.

Розглянуто перспективні напрямки управління якістю вищої освіти та констатовано, що управлінська діяльність повинна бути спрямована на регулярний контроль за якістю підготовки фахівців, використання в освітньому процесі різних навчальних ресурсів, взаємодію між закладом освіти та майбутніми роботодавцями, планування ефективних способів розвитку якості вищої освіти, розвиток викладачів тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азізова К. Етапи моніторингу якості освіти у вищому навчальному закладі. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/7557/1/Azizova.pdf> (дата звернення 15.11.2020).
2. Аналіз показників діяльності НАУ 2017-2018 навчальний рік. Національний авіаційний університет. Офіційний сайт. URL: https://nau.edu.ua/download/Quality%20Assurance_ukr/NAU_doc_nac_2019/Zvit_i/Zvit_17_18.pdf (дата звернення 17.12.2020).
3. Бодненко Д.М., Жильцов О.Б., Лещинський О.Л., Мазур Н.П. Моніторинг навчальної діяльності: навчальний посібник. К: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. 276 с.
4. Бордовский Г.А., Нестеров А.А., Трапицын С.Ю. Управление качеством образовательного процесса: монография. СПб. : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2001. 359 с
5. Булах І. Є. Моніторинг якості освіти. 2001. 78 с. URL: http://www.irf.ua/files/ukr/programs_edu_ep_328_ua_meqfv.doc (дата звернення 10.11.2020).
6. Васильева Л.И. Процессная модель обеспечения качества образовательной деятельности в вузе : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Васильева Людмила Ивановна. Н. Новгород, 2006. 144 с.
7. Вимірювання в освіті : підручник. за редакцією О. В. Авраменко. Кіровоград : Лисенко В. Ф., 2011. 360 с.
8. Горда І.М. Методичне забезпечення моніторингу навчальних досягнень з математики студентів вищих аграрних навчальних закладів: автор. дис. на здоб. наук. ступ. канд.. пед. наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (математика). Київ, 2014. 23 с.
9. ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT). Системи управління якістю. Вимоги. Видання офіційне. URL: http://nmv.zsmu.edu.ua/upload/doc_nmv/sistema_zvo/dstu_iso_9001.pdf (дата звернення 19.11.2020).

10. Єльнікова Г.В., Рябова З.В. Моніторинг як ефективний засіб оцінювання якості загальної середньої освіти в навчальному закладі. URL: <http://tme.umo.edu.ua/docs/1/08egvonz.pdf> (дата звернення 04.12.2020).

11. Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/paran65#n65> (дата звернення 20.11. 2020).

12. Закон України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 20.11. 2020).

13. Зінченко В.О. Моніторинг якості навчального процесу у вищому навчальному закладі : монографія. Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2013. 360 с.

14. Інформаційне і аналітичне забезпечення системи моніторинг. За ред.. А.О. Морозов, В.Л. Косолапов, В. Є. Колосов та ін.. Наук.-техн. інформація. 2002. № 3. С. 18-23.

15. Калініна О.Г. Система управління якістю освіти у вищих навчальних закладах США: дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук зі спеціальності 13.00.06 – теорія та методика управління освітою. Старобільськ, 2015. 259 с.

16. Кондур О.С. Система професійної підготовки майбутніх фахівців із якості освіти у ЗВО: дис. на здоб. наук. ступ. док. пед. наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Київ, 2019. 532 с.

17. Крутій К. Л. Моніторинг як сучасний засіб управління якістю освіти в дошкільному навчальному закладі : додаток до програми «Дитина в 220 дошкільні роки». Вид. 2-е. Запоріжжя : Ліпс, 2006. 172 с.

18. Кулик О.Є. Управління якістю надання освітніх послуг загальноосвітніми навчальними закладами на основі інформаційних технологій: автор. дис. на здоб. наук. ступ. канд.. пед. наук зі спеціальності 13.00.06 – теорія і методика управління освітою. Київ, 2017. 25 с.

19. Лист МОН України «До питання уникнення проблем і помилок у

практиках забезпечення академічної доброчесності» № 1/9-263 від 20.05.2020 р. URL: http://nmv.zsmu.edu.ua/upload/doc_nmvsistema_zvo/lyst_mon_1_9-263.pdf (дата звернення 19.11.2020).

20. Лист Міністерства освіти та науки України «Щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти» № 1/9-565 від 24.10.2017 р. URL: http://nmv.zsmu.edu.ua/upload/doc_nmvsistema_zvo/lyst_mon.pdf (дата звернення 19.11.2020).

21. Локшина О. Моніторинг якості освіти: досягнення та українські перспективи. Моніторингові дослідження як інформаційна база в системі управління якістю освіти. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Луцьк: Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти, 2005. С.21-26.

22. Лукіна Т. О. Державне управління якістю загальної середньої освіти в Україні : автореф. дис. ... д-ра наук з держ. управління : 25.00.02 - механізми державного управління. Київ, 2005. 36 с.

23. Лукіна Т. О. Моніторинг в освіті. Енциклопедія освіти. К. : Юрінком Інтер, 2008. С. 519-521.

24. Ляшенко О. І Стратегія якості як основа освітньої політики країн світу. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи : посібник. Київ : К.І.С., 2004. С. 9- 14.

25. Макаренко І.Є. Дидактичні умови моніторингу якості процесу навчання у старшій школі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 – теорія навчання. К., 2012. 19 с

26. Моніторинг інтеграції української системи вищої освіти в Європейський простір вищої освіти та наукового дослідження: моніторинг. дослідж. : аналіт. звіт. Міжнарод. благод. фонду «Міжнарод. Фонд дослідж. освіт. політики» ; за заг. ред. Т.В.Фінікова, О.І.Шарова. К. : Таксон, 2014. 144с.

27. Найденова И. Е. Мониторинг качества профессиональной подготовки студентов туристического вуза : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08.

М., 2010. 176 с.

28. Наказ Державної інспекції навчальних закладів України від 4 липня 2012 року № 28а «Про затвердження програм державного інспектування вищих навчальних закладів». URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN76623.html. (дата звернення 18.12.2020).

29. Національний авіаційний університет. Рейтинги. Офіційний сайт. URL: <https://nau.edu.ua/ua/menu/quality/zovnishni-reytingi/> (дата звернення 17.12.2020).

30. Некрасов С.Д. Проблема оценки качества профессионального образования специалиста. Университетское управление: практика и анализ. 2003. № 1(24). С. 42-45.

31. Освіта.ua. Офіційний сайт. URL: <https://osvita.ua/vnz/rating/51741/> (дата звернення 10.11.2020).

32. Пастухова Н.Л., Денисова Н.Ф., Решетникова І.В. Моніторинг якості освіти – необхідна умова ефективного управління загальноосвітнім навчальним закладом. Наукова скарбниця освіти Донеччини. 2010. №2. С. 67-73.

33. Положення про рейтингове оцінювання діяльності науково-педагогічного працівника та навчально-наукового структурного підрозділу Національного авіаційного університету. URL: https://nau.edu.ua/download/Quality%20Assurance_ukr/qadobrochesnist/28_05_2020/P_pro_rejting_NPP_zi_zminami1.pdf (дата звернення 10.12. 2020).

34. Положення про систему забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності Національного авіаційного університету. URL: https://nau.edu.ua/download/Quality%20Assurance_ukr/NAU_doc_nac_2019/Pologennja_pro_zabezpechennja_jakosti_1.pdf (дата звернення 10.12. 2020).

35. Приходько В.М. Парадигми моніторингу якості освіти і педагогічного процесу: (У запитаннях і відповідях). Науково-методичний посібник. Запоріжжя, 2010. 215 с.

36. Про затвердження Порядку проведення моніторингу та оцінки якості освіти : Постанова від 14 грудня 2011 р. № 1283. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1283-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення 16.12. 2020).

37. Про затвердження Порядку проведення моніторингу якості освіти : Наказ МОН України від 16 січня 2020 р. № 54. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0154-20#n14> (дата звернення 17.12. 2020).

38. Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки : Наказ № 49 від 23 січня 2004 року Міністерства освіти і науки України. URL: 228 http://www.mon.gov.ua/images/laws/MON_49_new.doc (дата звернення 12.11. 2020).

39. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України, Стратегія від 25.06.2013 № 344/2013. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення 06.11. 2020).

40. Про створення Єдиної державної електронної бази з питань освіти : Постанова № 752 від 13 липня 2011 Київ. 2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення 12.12. 2020).

41. Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти: Постанова КМУ від 15 квітня 2015 р. № 244. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-%D0%BF/ed20190828#Text> (дата звернення 18.12. 2020).

42. Проценко І. І., Гудименко К.М. Моніторинг як інструмент визначення якості освіти. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2015, № 4 (48). URL: <https://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/1573/1/Monitorynh%20yak%20instrument%20.pdf> t (дата звернення 10.12. 2020)

43. Рябова З.В. Моніторинг розвитку навчальної діяльності учнів 6-7

річного віку (управлінський аспект) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. К., 2004. 207 с.

44. Сергієнко В. П., Кухар Л. О. Освітні вимірювання в інформаційному суспільстві. Підготовка фахівців з освітніх вимірювань в Україні : навчально-методичний комплекс. Ніжин : Лисенко М. М., 2012. Частина 1. С. 32- 36.

45. Система якості вищих навчальних закладів: теорія і практика. За ред. О.І. Волков, Л. М. Віткін, Г. І. Хімичева та ін. К. : Вид-во „Наукова думка”, 2006. 301 с.

46. Сорока І. В., Омелянович Л. О. Оцінка якості освітньої діяльності вузу: інтеграція національного та європейського стандарту. Донецьк : Донец. держ. комерц. ін-т, 1998. 150 с.

47. Стандарти вищої освіти. Сайт Міністерства освіти та науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti> (дата звернення 14.11.2020).

48. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). 2015. URL: http://nmv.zsmu.edu.ua/upload/doc_nmv/sistema_zvo/standarti_rekomendatsiy_sc_hodo_zy_v_vropejs_komu_prostor_vischoyi_osviti__esg.pdf (дата звернення 17.11.2020).

49. Станкевич І. В., Палілова Т.В. Проблеми управління якістю підготовки фахівців у вищих навчальних закладах України. URL: http://www.rusnauka.com/8_DN_2011/Economics/6_81494.doc.htm (дата звернення 05.11.2020).

50. Сухарніков Ю. Концептуальні підстави розробки і впровадження національної рамки (академічних) кваліфікацій України. Вища шк. 2012. № 3. С. 16 – 38.

51. Сучасний словник іншомовних слів: Близько 20 тис. слів і словосполучень / Уклали: О.І. Скопенко, Т.В. Цимбалюк. К.: Довіра, 2006.

789 с.

52. Центр міжнародних проєктів «Євроосвіта». Академічний рейтинг «Топ-200 Україна 2020». URL: <http://www.eurosvita.net/index.php/?category=1&id=6556> (дата звернення 20.12.2020).

53. Чорна О.В. Моніторинг якості вищої освіти: міжнародний досвід. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Випуск 18. Кам'янецьПодільський, 2012. С. 90-94.

54. Чорна О.В. Розвиток системи моніторингу якості вищої освіти в Німеччині: дис. на здоб. наук. ступ. канд.. пед. наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Кривий Ріг, 2015. 266 с.

55. Шамова Т.И., Шарай Н. А. Системный подход к управлению качеством образования в школе. Завуч. 2002. № 8. С. 92 – 95.